

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

18 листопада 2022 року

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

VII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

18 листопада 2022 року

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2022

УДК 81'37

П 78

Проблеми лінгвістичної семантики: VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (18 листопада 2022 року).

П 78 Збірник матеріалів. Рівне: РДГУ, 2022. 122 с.

The Problems of Linguistic Semantics: The 7th International Scientific and Practical Internet Conference (November 18, 2022). The Collection of Conference Proceedings. Rivne: RSUH, 2022. 122 p.

У збірнику матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми лінгвістичної семантики» розглянуто низку питань, що стосуються актуальних проблем лінгвістичної семантики: когнітивної та культурної семантики, зіставної семантики, фонетичної, лексичної та граматичної семантики, семантики і прагматики мовних одиниць, семантики тексту і дискурсу, семантики і перекладу.

The Collection of Conference Proceedings «The Problems of Linguistic Semantics» focuses on the topical issues of Linguistic Semantics: Cognitive and Cultural Semantics, Contrastive Semantics, Phonetic, Lexical and Grammatical Semantics, Semantics and Pragmatics of Linguistic Items, Semantics of Text and Discourse, Semantics and Translation.

УДК 81'37

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.

Відповідальний редактор – **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:

Павлова О.І., канд. філол. наук, професор; **Аладько Д.О.**, канд. філол.

наук, доцент; **Калініченко М.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Константинова О.В., канд. філол. наук, доцент; **Орел І.І.**, канд. філол.

наук, доцент; **Павловська Л.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Тарасюк Н.Ю.**,

канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент;

Станіславчук Н.І., викладач

Рекомендовано до друку Вченою радою

Рівненського державного гуманітарного університету

(протокол № 10 від 27.10.2022 р.)

©Автори публікацій, 2022

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ЗМІСТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

АРХАНГЕЛЬСЬКА А.М.	СТИМУЛИ Й ЧИННИКИ ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ СЛОВОТВІРНИХ ФЕМІНАТИВІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	6
КАПРАНОВ Я.В.	СТАТИСТИЧНЕ ВИМІРЮВАННЯ СИНОНІМІВ Й АНТОНІМІВ У БРИТАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ КОРПУСІ	9
СІРАНЧУК Н.М.	ПЕДАГОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА КОМУНІКАТИВНІЙ ОСНОВІ	12
ПАВЛОВА О.І.	СОЦІОЛОГІЯ У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	15
БІСОВЕЦЬКА Л.А., СУРЖУК Т.Б.	ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ	21

ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ СЕМАНТИКИ

DEMENCHUK O.	PRINCIPAL APPROACHES TO LEXICAL SEMANTIC DERIVATION STRATEGIES	25
DEMENCHUK D.	KONCEPT CZASU WOLNEGO W UJĘCIU SOCJOLINGWISTYCZNYM	27
ТРИФОНЮК Л.Ю.	МЕНТАЛЬНЕ ПОЛЕ ПРЕДИКАТА <i>THINK</i>	30

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

МІЗІН К.І.	ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	37
АЛАДЬКО Д.О., АЛАДЬКО О.Д.	ГЕНДЕРНА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ У ФРАЗЕОЛОГІЇ	41
ПАВЛОВСЬКА Л.О.	СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У ПРАГМАТИЧНОМУ АСПЕКТІ НА МАТЕРІАЛІ РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВ	44
КІНАЩУК А.В.	ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІРРАЦІОНАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)	47

ФЕДОРОВ І.Б.	ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ <i>АРТЕФАКТНИЙ ПРОСТІР ЛЮДИНИ</i> У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ	50
ХОМУТОВСЬКА І.С.	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З НАЗВАМИ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	52

ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА СЕМАНТИКА

ЛЕМІШ Н.Є.	СИНКРЕТИЧНІСТЬ ЛЕКСИЧНОГО І ГРАМАТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО СПОЛУЧНИКА 'AND'	55
ОРЕЛ І.І.	ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ У КОНОТАТИВНІЙ СТРУКТУРІ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ	58
ТАРАСЮК Н.Ю.	КАТЕГОРІЯ АКТИВНОСТІ/ПАСИВНОСТІ ЯК ВИЯВ ДЕРИВАЦІЙНОЇ ТА СЛОВОТВІРНОЇ ФУНКЦІЇ МОРФЕМ	61
ГЕДЗЕРУК О.В.	ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ІЗ СОМАТИЧНОЮ ЛЕКСИКОЮ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	64
ІЛЬЧУК Л.С.	СТЕРЕОТИПНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО НЕГАТИВНІ РИСИ ХАРАКТЕРУ ЖІНКИ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ТА УКРАЇНСЬКОМОВНОГО СУСПІЛЬСТВА	67

СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ

КОНДРАТЮК Н.В.	ЕПОНІМИ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА СИСТЕМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	70
ВАКУЛІЧ А.І.	РОЛЬ І МІСЦЕ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	75
СЕРГІЙЧУК Н.Ю.	ОСНОВНІ СПОСОБИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ	78
СИВОРИГ Н.В.	РОЛЬ І МІСЦЕ НІМЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	81

СЕМАНТИКА ТЕКСТУ І ДИСКУРСУ

ШУЛЬЖУК Н.В.	ВЗАЄМОДІЯ ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНОЇ, СЕМАНТИЧНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІАЛОГІЧНОЇ РЕПЛІКИ	85
ЗАЛУЖНА О.О., РОЛЛЕР А.Ю.	ДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ІДІОСТИЛЬ ТА ІДІОЛЕКТ	91
КАЛІНІЧЕНКО М.М.	ДИКУНСЬКІ СЕНСАЦІЇ ДЖОНА НІЛА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХІХ СТОРІЧЧЯ	94
КОНСТАНТИНОВА О.В.	ЛЕКСИЧНІ Й СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСІЇ В ТЕКСТАХ НОВИН CNN ПРО УКРАЇНУ	98

VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
«ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ»

ЧЕБЕРЯК А.М.	СОЦІАЛЬНА, КОМУНІКАТИВНА, МОВЛЕННЄВА РОЛІ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ	100
ЮРКОВСЬКА М.М.	ДО ПИТАННЯ ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ КОМІЧНОГО НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ В НЕГОМОГЕННИХ ТЕКСТАХ	104
ЖАЛКО Д.Д.	СЕМАНТИКА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИХ МАРКЕРІВ У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ	107
ЧЕРНЯК К.О.	ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДИСКУРС»	109

СЕМАНТИКА І ПЕРЕКЛАД

КУЧМА Т.В.	ДЕФОРМАЦІЯ АНТРОПОНІМІВ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	112
МОКРА Т.А.	ФЕНОМЕН ЛАКУНАРНОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	116
КОЛОМІЄЦЬ Н.М.	ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МАТЕРІАЛАХ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	119

УДК 811.161.2'38

Бісовецька Л.А., канд. філол. наук
Суржук Т.Б., канд. пед. наук
Рівненський державний гуманітарний університет
(Рівне, Україна)

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Лінгводидактичний аналіз тексту, за визначенням А. В. Нікітіної (Нікітіна, 2015), – це процес визначення освітніх, розвивальних і виховних функцій тексту, його дидактичного потенціалу; технологічна розробка, що містить визначення мети і змісту навчання на основі тексту, упорядкованість процесу роботи з текстом як дидактичним матеріалом, поділ цієї роботи на етапи й операції, прогнозування репродуктивної та творчої діяльності на основі тексту.

Одним із завдань обґрунтування лінгводидактичного аналізу тексту є виділення провідних принципів, що лежать в основі його застосування в педагогічному дискурсі. На думку О. В. Караман, С. О. Карамана, М. І. Пентилюк (Пентилюк, Караман, Караман, 2009), необхідно враховувати методичні принципи аналізу тексту: просторово-часової співвіднесеності тексту з дійсністю; авторського ставлення до зображуваного; жанрової належності тексту; врахування особливостей ідіостилю автора; смислової і структурно-граматичної організації тексту; аналізу тексту за рівнями мови; виявлення конкретних засобів створення образності.

До принципів лінгводидактичного аналізу тексту відносять такі, як-от: відповідність освітньо-виховним завданням (придатність тексту для реалізації мети певного заняття); соціокультурна та стратегічна зумовленість (урахування вимог відповідних змістових ліній програми); структурно-семантична єдність (бачення функцій мовних одиниць різних рівнів як засобів структурного і смислового зв'язку); методичне прогнозування (передбачення дій учнів або студентів і проектування власної діяльності); дискурсна креативність (урахування оригінальних творчих розв'язань завдань); полікодовість (урахування функцій вербальних і невербальних засобів створення тексту).

Казка Івана Малковича та Софії Ус «Велике місто, маленький зайчик, або мед для мами» – один із найвидатніших дитячих творів видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», що витримав на сьогодні шість

перевидань і переклади двома мовами. Як зазначає О. Купріян (Купріян), «Мед для мами» не має жодної очевидної дидактики. Але з казки Малковича й Ус усі діти зроблять приблизно такі важливі висновки: (1) місто – велике, в ньому можна заблукати. Тож (2) самим іти в місто небезпечно, якщо не знаєш дороги. Також (3) треба знати свою домашню адресу. (4) У біді тобі можуть допомогти друзі. І нарешті – (5) якщо тебе немає вдома, мама за тебе дуже хвилюється. Мама тебе шукає. І неодмінно знайде. І мало не забули ще два: (6) мед – цілющий для горла; (7) про тих, кого любиш, треба піклуватися.

Текст (Кочан, 2008, с. 33) – це не хаотичне накопичення одиниць різних мовних рівнів, а упорядкована система, в якій усе взаємопов'язано і взаємообумовлено. Сміслова цілісність тексту полягає у єдності його теми. Структурну (граматичну) цілісність забезпечують оніми, займенники, займенникові прислівники, дієслова одного часу тощо. Комунікативна цілісність тексту – це смислове і граматичне підпорядкування кожного наступного речення в попередньому, від відомого до нового. Для тексту характерна цілісність, зв'язність, членування, лінійність, інформативність, завершеність.

У казці виявлено фонетичні, морфемні, лексичні засоби увиразнення тексту. Фонетична характеристика Зайчика актуалізується за допомогою графона. Це фіксація індивідуальних особливостей вимови. До анатоμο-фізіологічних вад мовлення належать насамперед вікові особливості вимови дітей, наприклад: «Вибачте, а де тут *плодають* мед?» (Малкович, Ус, 2014, с. 3).

Звуконаслідування посилюють реалістичність твору, оскільки дають змогу читачеві не лише уявити, а й немовби чути те, що змальовує письменник:

«Дзень-дзелень!» – задзвонив дзвіночок на дверях (Малкович, Ус, 2014, с. 10).

Як звукові образи часто виступають вигуки. За їх допомогою виражаються почуття, емоції, позитивні та негативні оцінки. Вони не називають емоцій, волевиявлень, а лише сигналізують про них.

– Ой!.. – тільки й спромігся сказати Зайчик (Малкович, Ус, 2014, с. 11).

Зміна шрифту і щільність рядка графем відбиває зміну інтонації і логічного наголосу, тобто виконує функції передачі емоційного стану мовця у момент мовлення, передає його застереження або ж посилює авторську думку:

По позолочених місяцем трамвайних рейках брела крихітна постать з баночкою меду (Малкович, Ус, 2014, с. 25).

– Та це ж МОЯ ВУЛИЦЯ і моя зупинка! (Малкович, Ус, 2014, с. 28).

Дефісація, або подвоєння (потроєння) букв, передає сильне збудження персонажа, протяжність його мовлення, а залежно від того, що повторюється, також набуває своєрідних відтінків:

– М-мед? – перепитав чийсь муркотливий голос (Малкович, Ус, 2014, с. 3).

Всередині речення спостерігаються три крапки при розірваній, перерваній мові внаслідок хвилювання або зворушення мовця:

– Мамо, я... я ось... це тобі... для горла... (Малкович, Ус, 2014, с. 31).

У тексті вживається велика кількість слів з суфіксами зменшеності і пестливості: *Зайчик, Ведмедик, крамничка, лапки, пісенька, трамвайчик, баночка, віконце, дитятко, серденько, близенько, маленький*. Подібні суфіксальні утворення надають художньому текстові своєрідного звучання: читач відчуває прихильне ставлення автора до подій, до героїв твору.

Слова із згрубіло-збільшуваними суфіксами відіграють важливу роль як експресивно-характеристичні засоби. Вони вживаються для наголошення сили, міцності, великого розміру: *величезний екскаватор, величезна кишеня, ОТАКЕННА щукенція*.

Слова, вжиті у тексті казки, переважно стилістично нейтральні (*мед, ліки, чай, купити, читати, великий, свіжий, далеко* тощо), проте у мовленні Зайчика і Ведмедика зустрічаються розмовні слова:

- Куди женеш? (Малкович, Ус, 2014, с. 14)

- На велику покатаємось (Малкович, Ус, 2014, с. 17).

На лексичному рівні варто відзначити синонімію (сказати – мовити – бурчати), антонімію (великий – маленький), тавтологію (міліціонер свистів у свистульки), трансформацію фразеологізму (збити з ніг – збити з лап).

На морфологічному рівні спостерігаємо використання власних імен (Зайчик, Ведмедик, Кенгуру, Ведмедиця, Пелікан – одночленні неканонічні імена), конкретних іменників (вежа, ліфт, будинок, дах), якісних прикметників (сріблястий ліфт, велике золотаве сонце, маленькі лапки), відносних прикметників (морквяна крамничка, медова крамничка, липовий мед), дієслів переважно у формі минулого часу (побіг, зіткнувся, привітався).

На синтаксичному рівні відзначаємо підметові зачини речень. Вони спостерігаються в тих випадках, коли письменник висуває на передній план предмети опису як компоненти єдиного цілого в художній композиції:

Зайчик стояв біля дверей і не знав, що робити (Малкович, Ус, 2014, с. 1).

Отже, сюжет казки простий, лінійний, не переобтяжений деталями. Усі мовні засоби підпорядковані основній меті твору – показати турботливого маленького Зайчика, який хоче, щоб його мама була здоровою. Це добра казка, де тварини і птахи допомагають одне одному.

Список використаних джерел:

- Кочан, І.М. (2008). *Лінгвістичний аналіз тексту*: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання.
- Купріян, О. Епос про зайчика. *Barabooka. Простір української дитячої книги*. Available at: <http://www.barabooka.com.ua/epos-pro-zajchika/>
- Малкович, І., & Ус, С. (2014). *Велике місто, маленький зайчик, або мед для мами*. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА.
- Нікітіна, А.В. (2015). Лінгводидактичний аналіз тексту посібника як засіб навчання студентів-філологів. *Народна освіта. Електронне наукове фахове видання*, 3 (27). Available at: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3702
- Пентилюк, М.І., Караман, С.О., & Караман, О.В. (2009). *Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах*. Київ: Ленвіт.